

Л. В. Бочай, Л. С. Галецький

Золоті руди і розсипища

ЗОЛОТІ РУДИ І РОЗСИПИЩА – природні мінеральні утворення з вмістом [золота](#). Існують корінні, або рудні (здебільшого у вигляді жил з вмістом золота 1–30 г/мз; потуж. від 0,05 до десятків метрів, довж. – від десятків метрів до кількох сотень кілометрів; формуються з гарячих розчинів магматич. походження), і розсипні (розсипища; у вигляді алювію з вмістом золота 0,5–50 г/мз, іноді – до десятків кг/мз) родовища. Відомі золотоносні руди міді, нікелю, свинцю і цинку, срібла, заліза (залізисті кварцити), марганцю, в яких золото є супут. компонентом. Пром. значення має [золото самородне](#); другорядні мінерали золота: кюстеліт (Au бл. 10–20 %) і телуриди – кавалерит (40–43 % Au; AuTe₂), кренерит (40 % Au; (Au, Ag) Te₂), сильваніт (25–27 % Au; (Au, Ag) Te₄), петцит (25 % Au; Ag₃AuTe₂); рідкісні: купроаурит (AuCu₂), родит (Au, Rh), порпецит (Au, Pd), ауростибіт (AuSb₂), мальдоніт (Au₂Bi), сульфід золота ютенбогардеїт (Ag₃AuS₂) та ін. Розрізняють ендегенні, екзогенні та метаморфіз. родовища.

Золото, як і срібло, відоме в Україні з давніх часів. Низка золотих виробів похована в могилах-курганах Причорномор'я. Зокрема виявлено багаті поховання скіф., боспор., алан., сармат. царів і знаті (золоті кубки, вази, сережки, пряжки, бляхи, персні, монети, залізні вироби з золотою інкрустацією). Дослідники припускають, що певну кількість цих золотих і сріб. виробів виготовлено з місц. сировини. Це підтверджують виявлені на Нагол. кряжі Донбасу, на тер. рудопроявів поліметалів та срібла (Березів., Журавське) давні гірн. виробки, вік яких бл. 2,5 тис. р. У Берегів. р-ні Закарп. обл. знайдено штольні, розсічки, шурфи епохи Рим. імперії. Ймовірно, там добували золотополіметалеві руди. Однак масштаби видобутку благород. металів на тер. сучас. України в минулому практично не відомі. 1893 на Нагол. кряжі серед кварц. жил на ділянці Гострий Бугор із шахти глиб. 70 м видобуто 1,4 кг самород. золота. Нині в Україні виділяють 3 золотоносні провінції: Карпат., Донец. і УЩ. Серед них найґрунтовніше вивчено золоторудні об'єкти Закарпаття. 1990 розвідане та підготовлене до експлуатації *Мужіївське золоторудне родовище* (Берегів. р-н). Його розробляли 1999–2006. Мужіїв. родовище приурочене до вулканогенно-осад. утворень міоцен-пліоцен. віку, локалізоване в палеокальдері. На ньому досліджено 8 штокверк. і 17 жильних рудних тіл. У верх. частині родовища залягають власне золоті руди (30 % золота) з найпростішими умовами експлуатації, нижче вони поступово переходять в

золотополіметалеві (70 %). До Мужіїв. родовища безпосередньо прилягає [Берегівське родовище поліметалевих руд](#) аналогіч. складу. Родовище складають 3 паралел. зони субмеридіонал. простягання з прожилково-вкрапленою сульфід. мінералізацією. На околиці с. Ділове Рахів. р-ну, за 130 км на Сх. від Мужіїв. родовища, розташ. *Сауляцьке золоторудне родовище*, приурочене до Мармарос. масиву давніх (рифей–нижній палеозой) метаморфіч. порід. У Карпат. золотонос. провінції виявлено понад 300 золоторуд. об'єктів, прогнозні ресурси яких становлять 25 % прогноз. ресурсів золота України. У межах УЩ – бл. 650 рудопроявів золота і срібла, їх прогнозні ресурси складають 65 % ресурсів благород. металів України. Серед найбільших родовищ – Балка Широка, Сергіївське, Клинци, Юр'ївське і Майське. Родовище Балка Широка знаходиться у Дніпроп. обл., за 18 км на Пн. від м. Нікополь, у сх. частині Чортомлиц. граніт-зеленокам'яної структури. Золотонос. є пачки перешарування метавулканітів осн. і кислого складу з залізистими кварцитами, над якими розвинуті метасоматити лиственіт-березит. ряду. Мінераліз. зони – субвертикал. пластоподібні тіла. У родовищі виявлено золото-кварц-піротин. тип зруденіння. Сергіїв. родовище розташ. за 35 км на Пд. Сх. від Дніпропетровська, у пд. частині Сурської граніт-зеленокам'яної структури, та контролюється екструзією плагіолі паритів. Золоторудні жили зосереджено у контакт. зонах екструзії, інколи – безпосередньо в ній. У межах Сурської структури перспектив. також є родовища Балка Золота, Південне, Аполонівське. Родовище Клинци, за 7 км на Пд. Сх. від Кіровограда, відносять до сх. контакту Новоукр. масиву гранітів. Його золоте зруденіння, локалізоване у гнейсах (біотит., біотит-амфіболових), утворює дві продуктивні зони, які простягаються з Пн. на Пд. з крутим падінням на Зх. Руди родовища золото-сульфідно-кварцові з низьким вмістом сульфідів. Юр'їв. родовище знаходиться у межах сх. екзоконтакту Новоукр. масиву гранітів. Його вміщуючі породи: біотит., кордиєрит. з графітом гнейси. Мінераліз. зони родовища – ділянки інтенсив. прокварцювання порід з крутим падінням і пн.-сх. простяганням. Рудні інтервали Юр'їв. родовища розподілені в середині мінераліз. зон нерівномірно. Майське родовище – у Савран. р-ні Одес. обл. – приурочене до пачки гнейсів, магматитів і амфіболітів протерозой. віку. Породи родовища видозмінені гідротермал.-метасоматич. процесами у вигляді окварцювання та біотитизації, утворюють крутоспадні поклади, яким приурочене золоте зруденіння, що представлено, в основному, самород. золотом. У Донбасі розвідано бл. 60 золоторуд. об'єктів (рудопрояви, родовища), прогнозні ресурси золота яких становлять 10 %, срібла – 40 % від усіх прогноз. ресурсів України. Найбільше – Бобриків. родовище, розташ. у Луган. обл., на пд. крилі Бобриків. брахіантикліналі, складеної піщано-глинистими покладами карбону. Золото-сульфідна мінералізація родовища локалізована у тектонічно ослабленій зоні, зруднення жильного, прожилково-вкрапленого типу. Осн. масу руд віднесено до важкозбагачуваних золотосульфідних з миш'яком. Україна має знач. золоторуд. потенціал, реалізація якого дозволить їй увійти до числа провід. країн, що виробляють благородні метали. Див. також [Золотодобування](#).

Рекомендована література

1. Билибин Ю. А. Основы минералогии россыпей. Москва; Ленинград, 1938;
2. Бочай Л. В. и др. Карта золотоносности Украины. К., 1998;
3. Волобаєв І. В. Збагачуваність та технологічна типізація золотовмісних руд України. Кривий Ріг, 2003;
4. Металічні корисні копалини. К., 2006.

Бібліографічний опис:

Золоті руди і розсипища / Л. В. Бочай, Л. С. Галецький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-16985>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).